

GEA, FLORA ET FAUNA

Notes breus (flora)

***Cotoneaster simonsii* Baker in Saunders, *Laburnum anagyroides* Medik. i *Cornus mas* L., naturalitzades a l'alta conca del Llobregat**

***Cotoneaster simonsii* Baker in Saunders, *Laburnum anagyroides* Medik. and *Cornus mas* L., naturalized in the upper Llobregat basin (Catalonia, NE Iberian Peninsula)**

Rebut: 20.04.01
Acceptat: 18.10.01

***Cotoneaster simonsii* Baker**

Berguedà: Avià, riera d'Avià sota Graugés; UTM 31T DG0457, 570-590 m. Berga, baga de la serra de la Petita; 31T DG0664, 620 m.

Espècie originària del NE de l'Índia cultivada sovint com a planta ornamental, però que no havia estat citada com a naturalitzada de la península Ibèrica (Blanca, 1998). La població localitzada als fondals de la riera d'Avià és força gran, amb un mínim de 70 peus de 0,2 a 4 m d'alçada escampats per una superfície de mitja hectàrea. En l'altra localitat, al vessant NE de la serra de la Petita, hi hem observat un únic peu al marge d'una pista forestal, dins un bosc mixt de pi roig, roures i alzines. Totes dues localitats es troben a més d'1 km de jardins on es cultiva l'espècie.

***Laburnum anagyroides* Medik.**

Berguedà: la Pobra de Lillet, cap als Cortals, a la riba esquerra del Llobregat; UTM 31T DG1376, 810-820 m. Avià, riera d'Avià sota Graugés; 31T DG0457, 550 m.

Oròfit sudeuropeu, amb les poblacions autòctones més properes situades als Alps, que també ha estat utilitzat sovint com a planta ornamental. Bolòs & Vigo (1986) indiquen que a Catalunya es cultiva i que de vegades es comporta com a subspontani. Talavera (1999) diu que es naturalitza als Pirineus i el cita com a tal –o potser com a subspontani, ja que la diferència no queda clara– de les províncies de Barcelona i Girona. Per contra, no apareix a les darreres síntesis corològiques de Bolòs *et al.* (1997) i Bolòs (1998). A la Pobra de Lillet hi viu una població nombrosa, amb un mínim de 50 peus reproductors –de fins a 5 m d'alçada– i uns quants centenars de plantes joves, que apareixen als talussos propers al Llobregat al llarg de gairebé 1 km. Als fondals de la riera d'Avià, a uns 800 m de la població de *Cotoneaster simonsii*, hi hem vist només dos peus d'uns 5 m, però cap planta petita.

***Cornus mas* L.**

Berguedà: Avià, riera d'Avià, sota Graugés; UTM 31T DG0457, 580 m.

D'aquesta planta de distribució sudeuropea n'existeixen citacions antigues de la Catalunya nord (Bolòs & Vigo, 1990), però cap dada recent, ni tampoc referències sobre poblacions naturalitzades a la península Ibèrica (Nieto, 1997). Es troba naturalitzada al mateix

indret de la riera d'Avià on s'ha establert *Cotoneaster simonsii* però, a diferència d'aquest, no sembla que hagi aconseguit formar cap població nombrosa. Només hi hem pogut observar tres peus de 2-3 m d'alçada, però és probable que n'hi hagi més, ja que sense flors o fruits l'espècie és molt difícil de detectar enmig dels abundants *Cornus sanguinea* autòctons. L'origen d'aquestes plantes sembla que es troba als jardins abandonats de la finca de Graugés, una colònia agrícola fundada a la fi del segle XIX situada a uns 500 m de distància.

L'evolució previsible d'aquests nuclis de plantes al·lòctones de l'alt Llobregat és diferent per a cada localitat i espècie. Les poblacions de *Cotoneaster simonsii* de la riera d'Avià i de *Laburnum anagyroides* dels Cortals semblen ben establertes i en un clar procés d'expansió. La primera espècie és fàcil que s'escampi a llarga distància, ja que produeix abundants fruits carnosos que són disseminats per ocells i mamífers. La capacitat expansiva de *Laburnum* sembla més limitada; per contra, la germinació és abundant al voltant dels peus adults (n'han comptat unes 30 plantes joves en un radi de 4 m al voltant d'un únic peu reproductor d'uns 5 m d'alçada). En canvi, la viabilitat de *Cornus mas* com a espècie naturalitzada encara no és clara, ja que sembla haver-hi molt pocs individus.

PERE AYMERICH I BOIXADER*

* Comte Oliba, 23. E-08600 Berga

***Senecio inaequidens* DC. al Pallars Sobirà i a la Ribagorça**

***Senecio inaequidens* DC. in Pallars Sobirà and Ribagorça (Central Pyrenees)**

Rebut: 03.09.01
Acceptat: 15.11.01

Senecio inaequidens és una asteràcia d'origen sud-africà que es troba en plena expansió per diverses comarques de Catalunya, en especial en aquelles més nordorientals. A Catalunya fou citada inicialment de l'Alt Empordà i del Vallès Oriental (Casasayas, 1989). La seva presència als Pirineus, en concret a l'Alta Cerdanya, fou donada a conèixer l'any 1987 per Terrisse *et al.* Des de llavors, noves localitats pirinenques de les comarques de la Cerdanya, l'Alt Urgell, Andorra, el Berguedà, el Ripollès, el Roselló i el Vallespir han estat testimonis de la seva expansió (Vicens, 1996; Aymerich, 1998; Nuet, 1998). Una informació més detallada sobre el comportament invasor d'aquesta espècie es pot trobar en dos informes tècnics realitzats per Aymerich (inèdits) per a sengles administracions.

Fruit de l'expansió de l'espècie vers l'oest, l'hem observada en diferents localitats del Pallars Sobirà i de la Ribagorça. Donat el caràcter colonitzador i invasor d'aquesta planta, n'indiquem la magnitud de les poblacions dels Pirineus centrals a partir d'observacions realitzades entre els anys 1999 i 2001.

Pallars Sobirà: Vall de Cardós, terme de Lladorre-Tavascan, prop de la Pleta del Prat, UTM 31T CH5426, 1720 m s. m.; una població d'una desena de peus a les graves dipositades vora la pista forestal que accedeix a les pistes d'esquí. Rubió, vora la carretera N-260, 31T CG5393 i 31T CG5493, 1650-1690 m s. m.; tres peus aïllats i un grup d'una desena d'individus. Rialp: als marges de la carretera C-147 de Sort a Llavorsí, 31T CH4699 i 31T CH4801, 700 m s. m. Llavorsí, vora la mateixa carretera, 31T CH5203 i 31T CH5305, 750 i 800 m s. m. A la carretera de Sort a Llavorsí, l'espècie era representada només

per peus aïllats, detectats l'any 1999 i que en la seva majoria retrobarem al cap d'un any.

Ribagorça: Vall de Boí, Barruera, vora la carretera L-500, UTM 31T CH1908, 1100 m s. m.; dos peus l'any 1999 i una desena el 2001. Areny, vora la carretera N-230 –dins de territori sota administració aragonesa–, 31T CG1381, 650 m s. m.; hi observarem un sol individu, l'estiu del 1999.

Les citacions de Tavascan i de Rubió (Pallars Sobirà) corresponen, juntament amb les del Serrat (Vall d'Ordino, Andorra) –1600 m s. m.–, a les localitats més elevades a les quals una població hi arriba a sobreviure. Val a dir que la planta havia estat detectada a més altitud –fins al 1920 m s. m. al Berguedà i la Cerdanya–, però sempre en forma de peus aïllats que han acabat desapareixent al cap de pocs anys.

En tots els casos citats, cal pensar en una arribada de la planta en temps relativament recents procedent de la conca del Segre, des d'on deu haver estat transportada per vehicles. En canvi, no l'hem observada a la Val d'Aran. Cal destacar, coincidint amb les citacions d'altres autors, l'hàbit colonitzador dels talussos i marges de pistes i carreteres, fet que fa preveure que, durant els propers anys, continuï l'expansió de l'espècie per les valls pirinenques, tot seguint les vies de comunicació.

JORDI RECASENS I GUINJUAN* & PERE AYMERICH I BOIXADER**

* Dept. d'Hortofruïticultura, Botànica i Jardineria. Universitat de Lleida. Rovira Roure 177. E-25198 Lleida

** Comte Oliba 23. E-08600 Berga

***Nasella neesiana* (Trin. & Rupr.) Barkworth i *N. mucronata* (Kunth) R. W. Pohl in Barkworth, dues gramínies al·lòctones noves a Catalunya**

***Nasella neesiana* (Trin. & Rupr.) Barkworth and *N. mucronata* (Kunth) R. W. Pohl in Barkworth, two new allochthonous grasses in Catalonia**

Rebut: 06.09.01

Acceptat: 18.10.01

El gènere *Nasella* (Trin.) E. Desv., recentment reivindicat per Barkworth (1990) i Jacobs *et al.* (1995), inclou un conjunt de plantes de la tribu *Stipeae*, originàries d'Amèrica del Sud i d'Austràlia, caracteritzades per la presència d'una corona sota l'aresta del fruit. Aquesta estructura, de desenvolupament variable a les diferents espècies, sembla que té el seu origen en la fusió de les bases bulboses dels pèls de la glumel·la inferior que embolcalla completament el fruit i permet separar clarament aquest gènere de *Stipa*, al qual estava subordinat.

La presència d'una espècie de *Nasella* a Catalunya era coneguda des de principis dels anys noranta. Era el cas de *N. trichotoma* (Nees) Hack. ex Arechav. (° *Stipa trichotoma* Nees), planta d'elevat poder invasor originària de l'Amèrica del Sud que fou observada quasi simultàniament a la serra de Collserola i a la plana de la Selva (Carreras *et al.*, 1991) i que presenta fruits obovats de mida molt petita (2 mm). A la plana selvatana, la població coneguda a Cassà de la Selva [UTM 31T DG83] s'ha estès a causa del pas del bestiar i actualment ocupa una superfície d'uns 4 km², on és molt abundant; fins i tot sembla, que hi presenta una elevada capacitat d'expansió, ja que posteriorment va ser trobada també a Vidreres [UTM 31T DG82].

Aquesta nota fa referència a dues espècies perennes més d'aquest gènere, originàries de la mateixa regió, observades darrerament al NE del Principat: *N. neesiana* i *N. mucronata*.

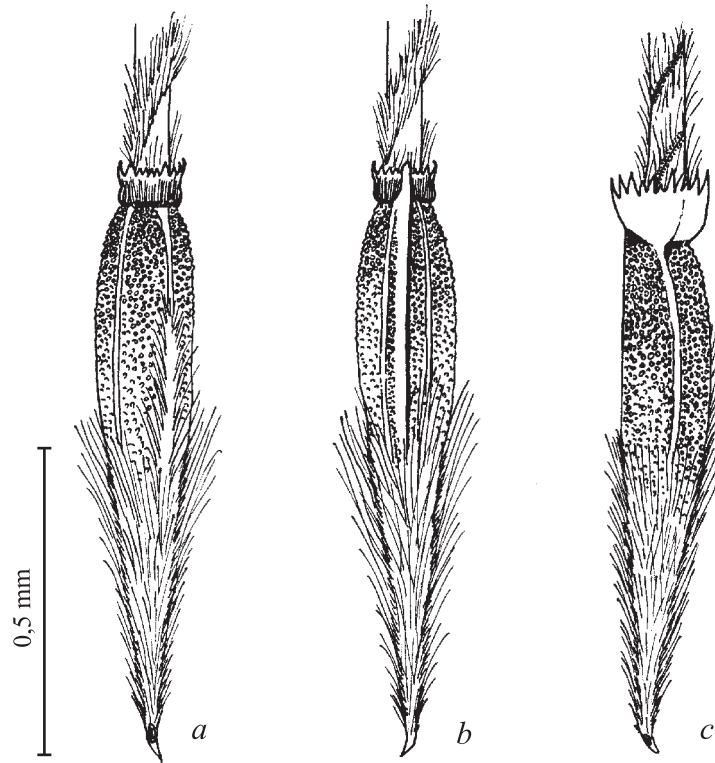

FIGURA 1. Fruits de *Nassella neesiana*, en visió dorsal (a) i ventral (b), i de *N. mucronata*, en visió dorsal (c).
Fruits of *Nassella neesiana*, dorsal (a) and ventral view (b), and of *N. mucronata*, dorsal view (c).

***Nassella neesiana* (Trin. & Rupr.)
Barkworth**

Alt Empordà: prop de Rabós d'Empordà, UTM 31T EG09.

Roselló: prop de la Roca d'Albera, 31T DH90. En ambdues localitats, es fa en marges de camins i de vinyes abandonades.

N. neesiana havia estat citada des d'antic del sud-est de França (Thellung, 1912; Blanc, 1926), però no en coneixíem indicacions per a la Península Ibèrica (Vázquez Pardo & Devessa, 1996). Les poblacions observades estan

constituïdes per pocs individus, tot i que caldrà fer-ne un seguiment en els propers anys si tenim en compte la ràpida proliferació d'aquest tàxon a Còrsega (Bosc, 1981). Les glumel·les inferiors dels nostres individus presenten una superfície fortament papil·losa, amb pèls erectopatents a la base i una corona poc separada de l'aresta (fig. 1a). La seva morfologia és molt similar a les dels exemplars recollits l'any 1854 per Godron al Port Juvenal (Auquier & Kerguelen, 1981). En comparació amb el següent tàxon, les glumel·les infe-

riors de *N. neesiana* presenten cinc nervis molt marcats, dos d'ells limitant el plec de la cara dorsal (fig. 1b).

N. mucronata (Kunth) R. W. Pohl in Barkworth

La Selva: Vidreres, UTM 31T DG82, vora un camí prop d'una plantació de plàtans i pollanques, escassa (només 2 o 3 peus el maig del 2000). Gironès: Girona, a l'interior del castell de Montjuïc, 31T DG84.

La causa de la presència d'aquesta espècie a la zona ens és desconeguda, però, en qualsevol cas, cal considerar-la lligada a la pròpia activitat humana que hauria afavorit la dispersió i extensió de la planta en les dues localitats esmentades. La glumel·la inferior presenta una corona ampla, clarament separada de l'aresta, amb cilis llargs al marge (fig. 1c). A les terres ibèriques ja havia estat indicada, tot i que amb caràcter accidental, de Coimbra (García, 1946) i Madrid (Vázquez Pardo & Devesa, 1996).

De totes les localitats de les comarques gironines esmentades disposem de testimonis dipositats a l'herbari de la Universitat de Girona (HGI), els quals han estat revisats amablement pels especialistes Juan Antonio Devesa i Francisco Vázquez.

JOAN FONT, XAVIER VIÑAS & CÈLIA IZQUIERDO*

* Departament de Ciències Ambientals. Universitat de Girona. Campus Montilivi, s/n. E-17071 Girona. Correu-e: joan.font@udg.es

Bibliografia

- AUQUIER, P. & KERGUÉLEN, M. 1981. *Stipa poeppigiana* Trin. et Rupr.: adventice méconnue de la flore française. *Bull. Soc. Éch. Pl. Vascul. Eur. Bass. Médit. [Liège]*, 18: 109-112.
- AYMERICH, P. 1998. Aportació al coneixement florístic del nord de Catalunya. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 66: 41-57.
- AYMERICH, P. (inèd.). *Expansió de l'asteràcia invasora Senecio inaequidens DC. per les conques alta i mitjana dels rius Segre i Llogregat*. Dir. Gen. Medi Natural, Generalitat de Catalunya. Informe tècnic.
- AYMERICH, P. (inèd.). *Seguiment del seneci sud-africà (Senecio inaequidens) a Andorra. Situació a l'any 2000 i avaluació de possibles conflictes*. Govern d'Andorra. Informe tècnic.
- BLANCA, G. 1998. *Cotoneaster* Medik. In: *Flora iberica*, vol. VI (S. Castroviejo, F. Muñoz Garmendia & C. Navarro Eds.). Real Jardín Botánico, CSIC. Madrid. p. 394-401.
- BLANC, P. 1926. Contribution à la flore des Bouches-du-Rhône. *Monde Pl.*, 27: 3-4.
- BOLÒS, O. 1998. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans. Primera compilació general*, vol I i II. Institut d'Estudis Catalans. Orca: volum extraordinari. Barcelona.
- BOLÒS, O.; FONT, X.; PONS, X. & VIGO, J. comp. 1997. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*, vol. 6. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- BOLÒS, O. & VIGO, J. 1984, 1990. *Flora dels Països Catalans*, vol. 1-2. Barcino. Barcelona.
- BOSC, G. 1981. *Stipa neesiana* Trin. & Rupr. et *Stipa trichotoma* Nees aux environs de Biguglia (Corse). *Bull. Soc. Éch. Pl. Vascul. Eur. Bass. Médit. [Liège]*, 18: 107-108.
- CARRERAS, J.; VILAR, L. & VIÑAS, X. 1991. *Stipa trichotoma* Ness., planta sud-americana naturalitzada a la península Ibèrica In: Notes breus sobre la flora dels Països Catalans. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 59: 149.
- CASASAYAS, T. 1989. *La flora al·lòctona de Catalunya. Catàleg raonat de les plantes vasculares exòtiques que creixen sense cultiu al NE de la Península Ibèrica*. Tesis Doctorals microf., 787. Universitat de Barcelona.
- GARCIA, J. G. 1946. Algunas novedades para a flora ibérica. *Anales Inst. Bot. A. J. Cavanilles*, 6(2): 421-427.
- JACOBS, S. W.; EVERETT, J. & BARKWORTH, M. E. 1995. Clarification of morphological terms used in the Stipeae (Gramineae), and reassessment of *Nassella* in Australia. *Taxon*, 44(1): 33-41.
- NIETO, G. 1997. *Cornus* L. In: *Flora iberica*, vol. VIII (S. Castroviejo, C. Aedo, C. Benedí, M. Laínz, F. Muñoz Garmendia, G. Nieto Feliner & J. Paiva Eds.). Real Jardín Botánico, CSIC. Madrid. p. 135-138.
- NUET, J. 1998. Noves localitats pirinenques de *Senecio inaequidens* DC. In: Notes breus (flora). *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 66: 85-86.
- TALAVERA, S. 1999. *Laburnum* Medik. In: *Flora iberica*, vol. VII (I) (S. Castroviejo, S. Talavera, C. Aedo, C. Romero Zarco, L. Sáez, F.J. Salgueiro & M. Velayos Eds.). Real Jardín Botánico, CSIC. Madrid. p. 248-251.

- TERRISSE A. *et al.* 1987. Contributions à l'inventaire de la flore: Pyrénées Orientales. *Bull. Soc. Bot. Centre-Ouest*, n. s., 18: 107.
- TH, M. W. 1990. *Nassella* (Gramineae, Stipeae): Revised interpretation and nomenclatural changes. *Taxon*, 39(4): 597-614.
- THELLUNG, A. 1912. La flore adventice de Montpellier. *Mém. Soc. Sci. Nat. Cherbourg*, 38: 57-728.
- VÁZQUEZ PARDO, F. M. & DEVESA, J. A. 1996. Revisión del género *Stipa* L. y *Nassella* Desv. (Poaceae) en la Península Ibérica e Islas Baleares. *Acta Bot. Malacitana*, 21: 125-189.
- VICENS, J. 1996. *Cistus x ledon* Lam., *Aster lynosiris* (L.) Bernh. i *Senecio inaequidens* L., tres plantes interessants de la flora catalana. *Butll. Inst. Catalana Hist. Nat.*, 64: 78-79.